

РОЛЬ VII ВСЕРОСІЙСЬКОГО З'ЇЗДУ ПРИРОДОЗНАВЦІВ І ЛІКАРІВ У РОЗВИТКУ ЗЕМСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

М.Ю. Караванська

VII з'їзд природознавців і лікарів, що проходив в Одесі у серпні 1883 р., відіграв помітну роль у розвитку вітчизняної медицини, зокрема земської. Саме на цьому з'їзді при медичній секції вперше була організована підсекція земської медицини і гігієни на чолі з О.О. Мочутковським, на засіданнях якої обговорювалися різні проблеми науково-практичної організації земської справи.

На першому засіданні підсекції, 20 серпня, доктор Португалов зауважив, що більшість праць земських лікарів зазвичай присвячена біолого-статистичним або медико-топографічним дослідженням, а мікроскопічним та хімічним приділяється недостатньо уваги, в той час як паразитарне походження заразних хвороб вже стало загальновідомим і потребує лабораторних аналізів.

На другому засіданні, 22 серпня, доктор Бернштейн заявив, що останнім часом завдяки розвитку вчення про мікробну природу заразних хвороб на перший план виходить той вік гігієни, що раніше був другорядним – проблема знезаражування. Всяке інфекційне захворювання, сказав він, є наслідком попереднього, і це свідчить про те, що зародки цієї хвороби десь зберігалися. Зараз же всі засоби знезараження ведуть не до знищення заразного початку, а лише до видалення його у зовнішнє середовище. Як радикальний засіб він рекомендував вогонь та водяну пару, нагріту вище 100 С. Присутній на засіданні доктор Маровський не заперечував проти названих методів, але зазначив, що їх іноді важко здійснювати на практиці. Особливо це можуть відчувати саме земські лікарі, що здебільшого мають справу з бідними родинами, які займають одну кімнату і не мають можливості звільнити її для проведення ефективного знезараження.

На п'ятому засіданні, 24 серпня, доктор Генріхсен наполягав на обов'язковому веденні статистики смертності у містах. Це питання було поставлено ще в 1879 р. на VI з'їзді у Петербурзі, порядок ведення статистики був розроблений спеціальною комісією на чолі з професором Янсенем, але і досі питання залишається відкритим. На сьогодні вже доведено, підкреслив він, що обмін статистичними бюлетенями між різними містами дозволяє слідкувати за ходом епідемій: адже саме такий обмін дав можливість Одеському товариству лікарів в 1877 р. майже за півроку передбачити появу віспи в Одесі.

На екстреному засіданні підсекції, що відбулося 25 серпня, з підсумковою доповіддю виступив доктор Погожев. Він сказав, що

земська медицина потребує розвитку самодіяльності власних сил. Оскільки земські лікарі практично позбавлені взаємоспівкування, їх періодичні губернські, повітові та обласні з'їзди є конче необхідними. Реальне поставлення і вирішення істотних питань земської медицини можливі лише за умови спільної участі всіх земств. Перша підсекція, що пройшла на VII з'їзді, була організована спонтанно, без потрібної підготовки. Цей напрямок як дуже важливий необхідно на наступному, VIII з'їзді, виділити в окрему секцію, заздальгідь склавши її програму. На іншому екстреному засіданні, 26 серпня, для розроблення такої програми було обрано спеціальне бюро, до складу якого увійшли доктори Скибневський, Погожев, Осипов та професор Ерісман.

Н.И. ПИРОГОВ НА УКРАИНЕ

К.К. Васильев

Под таким заголовком на українском языке («М.І. Пирогов в Україні») в Києве издана книга Лариси Вячеславовны Шевченко. Автор – научный сотрудник Института истории Украины (Київ). Монографія – 127 с., 7,44 усл. печатных листов - увидела свет еще в 1996 г., известна на Украине, но не за ее пределами и поэтому здесь на русском языке представляется необходимо о ней рассказать.

Монографическое исследование состоит из 5 глав, которые озаглавлены по местам работы и жизни Н.И. Пирогова - Севастополь, Одесса, Киев, Винница, а также увековечение памяти Н.И. Пирогова на Украине. В приложении опубликованы некоторые архивные источники, связанные с деятельностью его на Украине. Автор в своем исследовании использовал архивные материалы центральных государственных исторических архивов Украины и Российской Федерации, гос. архивов г.Киева, Винницкой и Одесской областей, рукописного отдела Института литературы Национальной Академии наук Украины. Среди опубликованных источников малодоступные для российских пироговедов свидетельства современников Н.И. Пирогова на украинском языке.

Одной из сторон деятельности Н.И. Пирогова как попечителя Киевского учебного округа было открытие воскресных школ. 14.09.1859 г. на имя попечителя было подано прошение от 17 студентов университета Св. Владимира в Києве разрешить открыть в здании Киево-Подольского дворянского училища «даровую воскресную и праздничную школу» для мальчиков «ремесленного класса». Н.И. Пирогов поддержал это прошение и разрешил открыть воскресную школу, о чем он в письме от 13 октября этого же года сообщает министру народного просвещения,